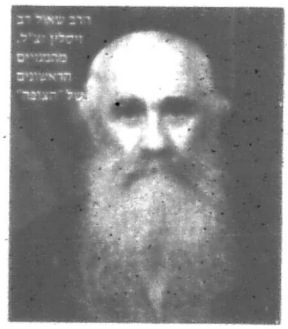
"הצופה" - היו ימים ולא נשתנו

בהיותי ילד התפללתי בבית הכנסת "מאה שערים" בתל-אביב, פינת הרחובות יונה הנביא ומאה שערים מאז. רב, שכונת "מאה שערים" התל-אביבית, הרב בית הכנסת "מאה שערים", היה הרב שאול דב זיסלין זצ"ל, יפה תואר, גבה קומה, זקן לבן ארוך ועיניים מקרינות אור הרב טוב-לב. כאשר היה מצטט פסוק משיר השירים ("קדוש קודשים") היה מתרגש ופורץ בבכי נקשה היה להרגיעו.

היה מראשוני התלמידים ב'תומכי תמימים' בליובאוויטש והמשפיע בשלוחת הישיבה בשנ־דרין. העיד עליו האדמו"ר הריי"ץ זי"ע כי היה "שה מפוק מרגלית". רעייתו, צדקת בזכות עצ־מה, היתה אוספת שיירי מזון בשוק, כדי להאכיל את תלמידי ישיבת 'תומכי תמימים' שברחוב הרב קוק 16 בתל-אביב, בשנות המחסור של הקופות מלחמת העולם השנייה.

למישב וכרוני, אימצו ילד/נער, בן משפחתם, לאחר שבנם אבד איש במלחמת העולם השנייה, והוא מוזכר על מצבתו של הרב זיסלין הי־מן בבית העלמין בנחלת־יצחק.

אין לי ספק כלל בי כל מי שזקוק לישועה ויאמר פרקי תהלים על קברו או על קבר רעיי־תו יזכה לישועה – אם טרם נחתמה ח"ו הגזירה.

הרב זיסלין היה מהמנויים הראשונים על עיי־תון "הצופה" שנוסד לפני למעלה משבעים שנה (תרצ"ח) ומקום מושבו היה ברחוב הכרמל 12 בתל-אביב, חשיך חסיד האמין הרב היידע, הרב י. ד. סלנטר־ין, מצא באדיבותו של הרב זיסלין התכתבות עם מערכת עיתון "הצופה" מיום א' כ"ד אדר שני שנת צ"ח (הוא כתב רק את שתי האותיות הסופיות של שנת תרצ"ח, כדי לא להי־זכיר דבר שזהא היפך המזל).

אני מביא כאן את חילופי המכתבים בארבות אחר "שמודעים" הפופולארי של חסידים בתנועת חב"ד. עורך "הצופה" באותם ימים היה יעקיה ברנשטיין ז"ל, פובליציסט ואידאולוגים המ־רכזיים של תנועת הפועל המזרחי. הוויכוח מאר־תם ימים מתנהל עד עצם היום הזה, רק בסגנון אחר והשם חדי אינו דבק עוד בעיתון "הצופה".

מציין הרב מנדציוין: "לעיניינו רב חסידי בן הדור הישן, המודע לצרכי הדור החדש, אבל אינו מוכן לשנות מהשקפתו התורנית אפילו כמלוא נימה".

ובך כותב הרב זיסלין זצ"ל: "הדברים האמו־רים לזהן ערכתי זה כבר, במחשבה תחילה לשד־לחם לאזה עיתון חדרי חוץ מ'הצופה', להרפיסם לשם תוכחת מגולה לעיתון 'הצופה'. ואודי־כך חזרתי ממחשבה זו כי אמרתי הלא תודיענו הק־רושה אמרה: 'הוכח תוכיח את עמיתך' – אבל 'לא תשא עליו חטא' לא תגביה את החטא לפ־רסמו ברבים. ויותר משיש בזה משום מצוות תר־כחה, חששני שיש בזה משום מתכבר בקלון חברי. לכן, ביתון שעיקר כוונתי וזהא לתיקון הד־רכים, הנני שולח את הדברים ישר להמערכת ובלי פילפול שם, ואחשוב שתשימו לבבכם להד־ברים האלה, כי בוננתי רצויה וגם מעשי רצויים, כי על כן הנני מוקדם לפניכם מבלי ודעת קול:

'העיתון 'הצופה' מקבל בתחילה אגל הצי־בור החרדי בשמחה, כי הוא נותקבל בתור עיתון חרדי, אשר זה נצרך לנו עכשיו ממש באויר־לנ־שימה. ובלילך הוסכם בלב טלונו כי זהו העיתון החרדי הנורמלי, עד שבלי שום הוסכום נתקבלה הרעה, שיש לעשות עבודה תעמולה גם מן הבי־מה, בתוך הבתי כנסיות ובתי מדרשות, אשר משם תבא רק תורה ודבר ה'.

"והנני שואל ממעלתכם: אין איפה היא מידת הזריזות של העיתון הזה לבך זה אשר אינמוד־מצוות מחדי התורה בתוך הציבור בארץ ובחו"ל, ודברי התעודות לחיזוק התורה המצוה באים בו פחות ממלא קצה המזלג, הנה ממלאים את עמודי העיתון בכל מיני דברים בטלים. אשר אין לחם שום יחק אפילו בעקיפין אל הציבור חסד־די.

"למשל, בגליון (72) מאמר ארוך מאוד בשם "המיקאדו", האריך בפרטי פרטיות, אפילו אר־חות בחירת הכלה עבורו. ועוד שם מאריך בדב־רים בטלים וטפלים שאין נפש היפה מתעניינת בהם.

"בגליון (81) בפרק "יוסות" אודות המעשה של "מיקי מאוז" מה צורך יש להחדרים בזה? אר־פילו העניין אודות הסרות (באותו הפרק), לא מודך עיתון חדרי רחי להתלוצץ כך, לקרוא עניין כזה בשם "פרשת פרה", שם שכשתמשים בו לדבר בקדושה. וכמוהם מאמרים רבים שאין צריכים טורח רב לחפש אחריהם.

"לו לא ידענו מתחילה שעיתון זה בא למלא את הוסר של עיתון רחי לחדי, הנה מזה שאנו קוראים בו יום יום לא היינו יודעים כלל שזהו תפקידו העיקרי, כי בעיתונים אחרים ג"כ באים לפעמים איזה עניינים ביחס טוב לעניינים רלוים לחדרים. ועיתון זה גם הוא יהיה מלהכריי בראי שיהו תיבת 'ב'ה'.

"השבוען 'היסוד' בגליון ר"ח, במאמר ראש־ על הפרק, יצא בתעמולה רבה ויפה מאוד עבור העיתון 'הצופה' וכותב: 'תפקיד העיתון בשביל החדי בזמננו הוא להיות ידיד הבית המשפחה, להפיח רוח חיי תורה ושמחת האמונה וכו' וכו'. אני שמחתי מאוד על הדברים האלה ובחשבי שהעיתון 'הצופה' מדבר זאת מתוך נרינו, הייתי שבע רצון מאוד כי עתה יתמלא חסרוננו הגדול. אבל אם כך הוא, למה לו ל'הצופה' להודיע ש'במקבצה מתה המזמרת והמשחקת המפורס־מת אנג'נינה וואסילייבנה ניז'דאנובה' (גליון ג' אדר ב'א ולמה לו להודיע מה שיהיה הערב בקר לנערי הכי בזה ג"כ יפיח רוח חיי התורה ושמחת האמונה מתך קורארית.

"בכרוני התעמולה של העיתון 'הצופה' כתב: 'על עיתון רחי לדעת מה הוא מדבר ולפני מי הוא מדבר'. כמדומני כי ראשית הכל עליו לדעת שזהא מדבר בעניני דת ואמונה ולפני בעלי דת ואמונה, וא"כ, למה הוא זקוק להודיע כי ב'בשעה 12.20 בלילה תזמורת צוענית בבודשסט'ן ומה מקום להשתיך כאן (בגליון הנ"ל) ברשימה קצרה בשם 'דעת הקהל' את המילים 'עברי ששת אל־פים שנה עד שהרופאים גילו את כוחה של תרר־פה זו', הדתיים מאמינים שמבריאת העולם עברו רק חמשת אלפים ר"ג שנים ואיזה תרשים. וחר שם צני להגיד שאילו היה העורך נזהר בזה באר־תו הדגש לא היה צריך להעתיק קטע כזה אפילו בשם אחרים (וחבת עורך עיתון חדרי רחי הוא שלא לשכוח).

"בגליון (72) במכתב מרמינה 'בנפול גבר־ בשכתבך המכתב לא מצאה ידי לחדיך שאתר ביסול הגזירה עשו היהדות הבוקרשטית תשובה אמיתית והתבטנו לבתי כנסיות ובתי מדרשות לשבח את בוראם ולעסוק בתורה, אפשר מפני שלא היה כן (אשר אינני מאמין בזה), אבל גם זאת אינו מעסק של עיתון חדרי לקפר מהדשר בה המדרנית שעשתה 'בוקרשט היהדתית' חוזרת להתאוראות והקרקטראות ומלאו אותם"... מה היה חסר להחדישים עיתון חדרי אם העורך היה מדלג במכתב על קטע זה. כי אצל החדרים עדיין לא נתבטלה חי' דעת מזל שהת־אוראות והקרקטראות הנ' מושב לצים.

"בגליון (79) ב'ספיחי חיסר' אחדי כל הסיבי־ רברים שהרבה הסיפר לאן צריך כלי־בר. בוודאי היה יכול העורך לדלג על הדברים 'המתחיק עם הספרות היפה' בכיס ועב־מבני המזבח..." אם עיקם המכתוב-כמה אותיות בכדי שלא להוציא רבר מגוכה מפיו, וראי שאין להרבות בכמה אי־תיות בכדי להוציא רבר מגוכה מפיו.

"בעניני חלק המלעות אף שעיתון הזה 'חר־ רי נם הוא מתנגד כמו כל העיתונים שבפרייק נמטה מירעה בראש הגליון ש'תוכן המודעות יסגננם. אין אחריותב על המעבדת', אף על פי כן וחשבנו שעיתון רחי חדרי צריך להיות יותר זהיר בזה מעיתונים אחרים. כי בזה שהתפסד מהאחריות של סגנון-תוכן המודעות, זה יוכל להצילי מעונש השלטון המדיני דבר אבל איה איפה הוא העקרון של 'לבאת ידי שמיים'? כמה צצה נפשינו מסגנון המודעות בעיתונים שאנם בושים לפעמים לבטא במודעות בלשונות של ניבול פה ממש, כאשר הם מדריכים אודות. עניי־ני מסחר בתמדוכי הנשים, ומה מקום בעיתון רחי חדרי במודעה של בית מסחר לבגדי נב־ רות, לצדוך לזה נם את התמונה הספלצה־רית שאין לעיניים של אדם ישר להסתכל בה (גליון 89.

"ואם יש־בונו שלפעמים צריך העיתון לדבר בלשון הפשים ולהתלבש במלבושיהם בשביל פרנסה ובלימה בכדי שהמפרסמים תאה לדעת מהמזמרות המשחקות והקולנוע והזמה, לא יהיו נזקקים לקנות עיתונים אחרים) אם כן, מה יש להתפרסם ולהתקצף על כתי הקפה והמסעדות שאינם רוצים ב'נזירת' השבת בשביל פרנסה.

"ובכלל, בעניין עיתון רחי חדרי יומי, בראי להזכיר לעורכים את החדרים המתוכמים שאמר המגיד המפורסם מביאליסטוק, ר' אליקים בע־ ציל זצ"ל, בעניין כזה. הרופא נותן לחולה סיפות שמי מרפא ומפני שקשה לקבלם כמו שהם, מפרר הרופא לקבלם בתוך קי מים וזה אפשר לקבל. אבל לשתות מלוא עביט גדול מי שושכין בשביל הסיפות של שמי מרפא שנתנו בהם זה אי אפשר לקבל.

"בטוח אני שלא יתרעמו עלי על דברי אלה, הנאמרים בתרעיות אבל בענווה. ואם טרוכה תוכי־ חת מגולה מאהבה מסתרת כל שכן שטרוכה תו־ כחה מוסתרת מאהבה גלויה.

ובל הבבוד וידידות רב,
רב שאול דב זיסלין, רב בשכונה "מאה שערים" ת"א.
א' בייר אדר שיימ".

("הצופה" אינו מאחר להשיב. ביד: ניסן 5.4.38 ענה העורך יעקיה ברנשטיין ז"ל:

"לכבוד
הרב ש.ד. זיסלין.
רחוב מאה שערים 6,
כאן.
ר.נ.מ.
אנו מאשרים בתודה את קבלת מכתבו והנני לענות:
אמנם נכונות הערותיו ביחס לדברים שונים שמלכתחילה לא היינו מפרסמים אותם ורק שגגה היא שלא נשמטו. אלא שעריין עבודתנו נעשית תוך התאמצות מרובה ועדיין יש מקום לשגגות בשרט זה או אחר, וכמובן אנו משתדלים לתקנם מהר. אולם התסרון בפרט זה או אחר אינו מצדיק כלל את הערכה השלילית הכ־ ללית שבמכתבו.

מלבר אינפורמציה יתבה מחדי היחדות הד־ תית, ניתן אצלנו תימר רב ומקוף על אכסניות של תורה, על קבוצות ומושבים רתיים. שבהם עמלים ביצירת הדור של חדי תורה וירא לדברים האלה עורך רב לתיתון התורה והמצוות. הרבה יותר מדברי 'התעוררות' סתם, מאמרים רבים בשאלות העומדות על השרק ביהדות הדתית, מאמרי תגובה בנגד תופעות שליליות מבחינה דתית בחיי היישוב וכר. וכל זה במשך שלושה חדרשים יחצי וכמסגרת המצומצמת של ארבעה עמודים. כזאת היא העובדה. אפשר שכבר ואת רים ממתא אינם מסתפקים בזה והדרשים הרבה יותר, אך כלום מן הנכון לקבוע, כי לזו לא יד־ עלו מתחילה עליתות זה בא למלא את החסר של עיתון רחי - הנה מזה שאנו קוראים בו יום יום, לא היינו יודעים שזהו תפקידו העיקרי"ן הצופה" גם אין כב' מרפא בו אלא "יחם טוב" כלבי "לע־ ניינים רתיים", ולא יותר."

אלא הסעות היא בעצם הערכת תפקידו של עיתון יומי חדרי. העיתון היומי הוא מכשיר־חשוב שעה כבוד בימינו, באשר הוא ממלא צורך־חדים להמונים. עיתון יומי רחי אעפ"י שזהא משמש לצרכיהם של החדרים אינו יכול לבאת מכלל עיתון יומי ואסור לו לבאת מכלל זה, אזדית הוא מאבד את עיכו ואינו יותר אותו הצינור שעל ידו אפשר להשפיע. העיתון, שתפקידו העיקרי לשמש ביטאון לחדרים להגן על ענייניהם ולבסס את השקפתם, אינו יכול שלא למלא גם תפקיד עיקרי שני להיות עיתון־מודיע, מכשיר אינפור־ מציבי קמוסר לקוראיו מכל המתרחש בעולם. וקוראים אף החדרים אינם מעוד אחד כלל. מה שהאחד חושב לרברים בטלים השני מוצא בו עניין רב. ואין העיתון יכאי להתאים את עצמו לרצונו של זה או אחר בלבד, ושזהו האוך יחפש לו עיתונים אחדים.

אף בנוגע למודעות כך. אין זה עניין של "ש־ נאמר", אלא יותר המציאות שבעולם החדרי נוטו. אין מקום להימנע מפרסום מודעות על הנגות תיאטרוניות וקול־נוע, בה בשעה שרבים מן המי־ תנה החדרי אף הם בין המקדשים בהנגות. בכל אופן לא בקלות אפשר לקבל החלטה שלילית בעניינים שכאלה.

עם הופעתו של עיתון זה הקימנו מבשיר רב ערך ליהדות החדרים. עריין אנו בראשית צערי־ נו ועוד הרבה יש לעשות לשכלולו ולשיפורו של העיתון. תדרי יש מקום להערות ולחילופי רברים על החסר והיתר ובדומה ויש לשים לב לדעות ולהערכות השונות. אך יש לזכור ולדעת שרכשנו נסיון־חשוב מאוד ליהדות הדתית שצרי־ כים לשמור על קיומו ולראוג להתפתחותו ולי שיפורו.

בכבוד רב
ישעיהו ברנשטיין"

עריין ממתינים.

schiffs@013.net.il